Îman, Küfür ve Tekfir – 2

Bizi yoktan var eden Allah Teâlâ'ya sonsuz hamt eder, onu tanımamak ve ona karşı nankörlük etmekten ona sığınırız. Hakla batılı, helal ile haramı ayırmak için gönderilen Hz. Muhammed (sallalahu aleyhi ve selem)'e, âl ve ashabına selam ederiz.

Geçen ay başladığımız yazımızın devamı olarak köşemizde bu ay küfrün tanımı ve mahiyeti hakkında beyanda bulunacağız.

KÜFRÜN TANIMI VE MAHİYETİ

Lügatte küfür; sunulan nimeti örtmek, nankörlük etmek, kıymet bilmemek gibi anlamlar taşımaktadır. Kuran'ın küfür kelimesine yüklediği mana; başta tevhit olmak üzere inanılması zorunlu olan şeylerin tamamına veya bir kısmına inanmamak ya da şüphe etmektir.

İmanın istılahî manasında fikir birliği sağlanamadığından, küfrün ne manaya geldiğinde de fikir birliği sağlanamamıştır.

İmanı kalbin tasdiki olarak tanımlayanlara göre küfür; Hz. Muhammed'in (SAV) Allah katından getirdiklerine ve dinden olduğu zaruri olarak bilinen haber ve hükümlerden birine veya daha fazlasına kalbin inanmaması, tasdik etmemesidir.

İmanı, kalp ile tasdik dil ile ikrar şeklinde tanımlayanlara göre küfür; tasdik edilmesi gereken şeyi kalbin tasdik etmemesi, canın yok edilmesi veya bir uzvun telef edilmesi ile tehdit altında bulunmayan kişinin ikrar edilmesi gereken şeyleri de dil ile ikrar etmemesidir.

İmanı; kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve amel şeklinde açıklayan, ehlisünnet dışı bazı mezheplere göre küfür; bu üçünden birinin bulunmamasıdır.

Kuran-ı Kerim'i incelediğimizde küfür kavramını belli başlı iki anlamda görürüz.

1. Şükrün karşıtı olan nankörlük
2. İmanın karşıtı olan inkâr

Bu kelimenin Kuran-ı Kerim'de en çok kullanıldığı anlam, Allah Teâlâ'nın birliği ve yüceliğinin inkâr edilmesidir. Pek çok ayet-i kerime bunu ifade etmektedir. Onlardan bir kaçı şöyledir:

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

"Ey Kitap ehli! (Gerçeğe) **şahit olduğunuz hâlde, niçin Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorsunuz?" Ali imran/ 70**

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلاَّ كُفُورًا

“Andolsun, biz bu Kur’an’da insanlara her türlü misali değişik şekillerde açıkladık. Yine de insanların çoğu ancak inkârda direttiler.” İsra/89

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

“Siz cansız (henüz yok) **iken sizi dirilten** (dünyaya getiren) **Allah’ı nasıl inkâr ediyorsunuz? Sonra sizleri öldürecek, sonra yine diriltecektir. En sonunda O’na döndürüleceksiniz.” Bakara/28**

Bu ayet-i kerimelerde yoruma mahal bulunmaksızın küfür kavramının, imanın zıddı olan inkâr anlamında kullanıldığını açık bir şekilde görmekteyiz.

Allah Teâlâ, birbirlerine taban tabana zıt olan iman ve küfür kavramlarını şu ayet-i kerimelerle bizlere bildiriyor:

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“<u>Kitap ehlinden birçoğu, hak kendilerine belirdikten sonra dahi, içlerindeki kıskançlıktan ötürü sizi, imanınızdan sonra küfre döndürmek isterler</u>. Siz şimdilik, Allah onlar hakkındaki emrini getirinceye kadar affedin, hoşgörün. Şüphesiz Allah, gücü her şeye hakkıyla yetendir.” Bakara/109

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“İman ettikten, Peygamberin hak olduğuna şahitlik ettikten ve kendilerine açık deliller geldikten sonra inkâr eden bir toplumu Allah nasıl doğru yola eriştirir? Allah, zalim toplumu doğru yola iletmez.” Ali imran/86

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلاَ بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلاَ أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ

“<u>İnkâr edenler, “Biz bu Kur’an’a da ondan önceki kitaplara da asla inanmayız”</u>

dediler. Zalimler, Rablerinin huzurunda durduruldukları zaman hâllerini bir görsen! Birbirlerine laf çevirip dururlar. Zayıf ve güçsüz görülenler, büyüklük taslayanlara, “Siz olmasaydınız, biz mutlaka iman eden kimseler olurduk” derler.” Sebe/31

Küfrün Kısımları

Küfür, farklı açılardan ele alındığında değişik taksimler yapmak mümkündür. Örneğin; inkâr edilen konular açısından baktığımızda küfür, dört kısımlı bir taksim olarak karşımıza çıkar.

1. Allah Teâlâ’yı Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)’i ve ahiret hayatını kabul etmeyenler. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

45.24**********وَقَالُوا مَا هِيَ اِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا اِلاَّ الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ اِنْ هُمْ اِلاَّ يَظُنُّونَ

“Dediler ki: “Dünya hayatımızdan başka hayat yoktur. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman yok eder.” Bu hususta onların bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanda bulunuyorlar. Casiye/24

1. Peygamberlik müessesesini inkâr eden Budistler gibi, Allah Teâlâ ile peygamber arasını ayıranlar.
2. Bazı peygamberleri tanıyıp bazılarını inkâr eden Yahudi ve Hristiyanlar. Zira bunlar, Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)’in son peygamber olduğunu inkâr etmektedirler.
3. Ahiret hayatını ve öldükten sonra dirilmeyi inkâr edenler. Ayet-i kerimeler bu tür bir inkârı da haber vermektedirler.

Nitekim şu ayeti kerime bu kısımları ifade etmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

“4.150**********اِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ اَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ اَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيلاً
أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

“Şüphesiz, Allah’ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah’a inanıp

peygamberlerine inanmayarak ayrım yapmak isteyenler, "(Peygamberlerin) kimine inanırız, kimini inkâr ederiz" diyenler ve böylece bu ikisinin (imanla küfrün) arasında bir yol tutmak isteyenler var ya; işte onlar gerçekten kâfirlerdir. Biz de kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır." Nisa/150-151

İnsanların bilerek ya da bilmeyerek küfre girmeleri veya küfür kabul edilen fiiller dikkate alındığında şu taksim ortaya çıkar:

1. **Küfr-ü cehlî:** Kâinatın her zerresi Allah Teâlâ'nın varlığına ve birliğine delalet etmekteyken ve bunca ilahi ayetler bulunmaktayken hiç tefekkür etmeden, bilgisizce Allah Teâlâ'nın varlığını, sıfatlarını, peygamberlerini, ahiret hayatını, öldükten sonra dirilmeyi ve zarurat-ı diniyeden olan bir şeyi inkâr etmek.
2. **Küfr-ü inadî:** Şu kâinatın mükemmel bir düzen içerisinde devamını sağlayan bir yaratıcının bulunduğunu bile bile, inatla inkâr etmek. Kişiyi bu tür inkâra sevk eden sebepler kabilinden olarak; bulunduğu makamı korumak, ayıplanma endişesi duymak, kibir ve gururu sayabiliriz. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

27.14**********

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

"Kendileri de bunların hak olduklarını kesin olarak bildikleri hâlde, sırf zalimliklerinden ve büyüklük taslamalarından ötürü onları inkâr ettiler. Ama bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bak!" Neml/24

1. **Küfr-ü hükmî:** Hiçbir şekilde iman ile bağdaşmayan bir fiilde bulunmak. Sözgelimi bir kimse Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in getirdiği bütün her şeyi tasdik ve ikrar edip gereğince amel etse; ama bununla birlikte kendi rızasıyla zünnar bağlasa veya puta secde etse onun kâfir olduğuna hükmederiz. Zira Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bu gibi halleri, yalanlama ve inkâr alameti saymıştır. Buna küfr-ü ameli de denilmektedir.
2. **Küfr-ü nifak:** İnanılması gereken şeyleri kalple tasdik edildiği halde dille ikrar etmek.

Bu kısımda imanın kalp ile tasdik, dil ile ikrar veya sadece kalp ile tasdik olduğu meselesini irdelemeyi yerinde görüyoruz.

İmanın hem kalp ile tasdik hem de dil ile ikrar olması bazı âlimlerin görüşüdür. Şemsu'l-eimme es-serahsî ve Fahru'l-İslam el-Bezdevî bu görüşü tercih etmişlerdir. Şu kadar var ki; muhakkiklerin çoğu, imanın sadece kalp ile tasdik olduğunu düşünmektedirler. Onlara göre dil ile ikrar imanın bir rüknü değil, belki dünyada İslam ahkâmının tatbiki için aranan bir şarttır.

Zira kalp ile tasdik, dışarıdan insanların muttali olamayacakları gizli bir şey olduğundan onun varlığına dair bir alamet gerekmektedir. Şu halde muhakkiklerin çoğuna göre, kalbiyle tasdik ettiği halde diliyle ikrara etmeyen kimse dünyada mümin sayılarak müminlerle ilgili ahkâma tabi olmasa da Allah Teâlâ katında mümindir. Bunun aksine bir kimse münafıklar gibi diliyle ikrar ettiği halde kalbiyle tasdik etmezse Allah Teâlâ katında mümin olmadığı halde dünyada müminlerle ilgili ahkâma tabi olur. Bu görüş, aynı zamanda şeyh Ebu Mansur el-Maturidî'nin görüşüdür. Naslar da bunu desteklemektedir. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

لاَ تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الاْخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا اٰبَاءَهُمْ اَوْ اَبْنَاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشِيرَتَهُمْ اُولٰئِكَ كَتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ الاْيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الاْنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ اُولٰئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ اَلاَ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soy sopları olsalar bile, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. <u>İşte Allah onların kalplerine imanı yazmış</u> ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî kalacakları cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir."

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ اِيمَانِهِ اِلاَّ مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالاْيمَانِ وَلٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّٰهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"<u>Kalbi imanla dolu olduğu hâlde</u> zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkâr eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır." Nahl/106

قَالَتِ الاْعْرَابُ اٰمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلٰكِنْ قُولُوا اَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الاْيمَانُ فِى قُلُوبِكُمْ وَاِنْ تُطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لاَ يَلِتْكُمْ مِنْ اَعْمَالِكُمْ شَيْاً اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"Bedevîler "İman ettik" dediler. De ki: "İman etmediniz. (öyle ise, "iman ettik" demeyin.) "Fakat boyun eğdik" deyin. <u>Henüz iman kalplerinize girmedi.</u> Eğer Allah'a ve Peygamberine itaat ederseniz, yaptıklarınızdan hiçbir şeyi eksiltmez. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." Hucurat/14

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyuruyor:

“Allahım! Kalbimi dinin üzere sabit kıl.” el-Müsnet

Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) “Lailaheillellah” diyen kimseyi öldürdüğü için Usame (Radıyellahu anh)’ye **“kalbini yarıp baksaydın ya”** diyerek sitem etmiştir. Buhari/ 6872

Diliyle ikrar eden kişi lügat açısından bakıldığında mümin diye adlandırılır. Ve zahirde ona İslam ahkâmı tatbik edilir. Bu hususta bir tartışma söz konusu değildir. Asıl tartışma bu kişinin Allah katında mümin olup olmadığındadır. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve sonrasında gelen müminler kelime-i şahadeti ikrar eden kişinin mümin olduğuna hükmettikleri gibi, münafıkların da kâfir olduğuna hükmetmişlerdir. Şu halde iman konusunda sadece dilin ameli olan ikrar, yeterli değildir.

Kuran’a göre “eş, ortak koşmak” anlamına gelen şirk, küfrün en karakteristik tezahürlerinden biridir.

Küfür-Şirk İlişkisi: “Şirk” sözlükte riya, nifak, Allah’a ortak tanımak, Allah’tan başkasının adına yemin etmek, bir şeyi uğursuz saymak, hadiselerin meydana gelişini basit sebeplere bağlamak gibi anlamlara gelmektedir.

Dini anlamda ise şirk, Allah’ın ortağı olduğunu kabul etmek ve Allah’tan başkasına ibadet etmektir. Bu durum taşlara, ağaçlara, putlara, hayvanlara, semavi cisimlere, ruhani varlıklara, insanlara veya tabiat kuvvetlerine ulûhiyet vererek tapınmak şeklinde olmaktadır.

Küfür şirkten daha umumi olup, şirki de şümulüne almaktadır. Bu manada her müşrik kafirdir. Fakat her kâfir müşrik değildir. Çünkü Yahudiler ve Hıristiyanlardan kafir oldukları halde müşrik olmayanlar vardır.

“*Kafirler gerek ehli kitaptan olsun, gerek müşriklerden olsun muhakkak cehennem ateşindedirler. Orada ebedi kalacaklardır*.”beyyine/6 “*Ehli kitaptan ve müşriklerden küfredenler kendilerine apaçık bir hüccet, içinde (kitapların) en doğru (hükümleri) yazılı temiz sahifeleri okuyacak, Allah’tan bir peygamber gelinceye kadar (dinlerinden) ayrılacak değillerdir*.” Beyyine/1

Bazı alimlere göre de şirk ile küfür aynı manaya gelen iki ayrı kelimedir. Çünkü Kuran-ı Kerim’de kitap ehlinden de şirkin sadır olduğu açıklanmıştır. O halde Yahudi ve Hıristiyanlar da müşriktirler. Zira Hıristiyanlar baba-oğul-kutsal ruh’tan oluşan üç esası ilah tanımakta; Yahudiler de hahamların haram dediklerini haram, helal dediklerini helal sayarak, onlara Rab isnadında bulunmaktadırlar. “*Yahudiler, Üzeyir Allah’ın oğludur dediler. Hıristiyanlar da Mesih İsa Allah’ın oğludur dediler. Bu onların ağızlarıyla uydurdukları sözlerdir*” ayetini buna delil getirirler. Tevbe/30

Şirkin büyük günah olduğunu şu ayetler açıklamaktadır:

“*Kim Allah’a ortak koşarsa derin, çıkmaz bir delaletle sapıtmıştır*.” Beyyine, / 6.

“*Allah muhakkak kendisine ortak tanınmasını affetmez*.” Beyyine, / 1.

“*Kim Allah’a şirk koşarsa, şüphesiz o Allah’a büyük bir günahla iftira etmiştir*” Tevbe, / 30.

Ayetlerde de görüldüğü üzere Allah’a şirk koşmak günahların en büyüğüdür.

Şirk ile küfrün Allah tarafından bağışlanmayacağı, bunun dışında kalan günahlardan dilediğini Allah’ın bağışlayacağı, şirkin en büyük zulüm olduğu bu ayetlerden anlaşılmaktadır.

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA FIKIH KURULU